

„Memento” Taopataljoni laste ühing (TÜ), asutatud 1989. aastal, kogub ja salvestab andmeid mõiste kolita, keda 1941. a. Suur Eestis ja suurimaks üksusena ümbermõistatud jaoks vaidlajatele seisisse ning kelle edasisele saetlusel andmed puuduvad. „Memento” ajalooüksuse andmetel hukkus taopataljoniide ühiskonnas singimustes ligi 13000 Eestinääri meest. Enamiku hukkunute (feuduaal kaderunute) kolita puuduvad Eestis iigaegsed andmed. Eestis alavalteli arhiivandmetile juriidipärsu alanevatesel selges, et sadade taopataljoniide representantide kolita on säilitatud tuvastikud ning need on alavald andmed saab kasutada.

Ajanõjaminek Yvan Ellen mavis kuulutati vahimatajale ja kirjutati 2002. a. raamatu „Võõra volevangid”. Selles kirjutab ta muu hulgas, et paljud Arhangelski oblasti Krasnoborski taopataljonis alned mehed püiodisid 1941. a. sügisel seal põgeneda, kuud neid arreteeriti, sõjaväetrikkenali ofisele alusel maha lasti vörnikas ajaks vangilaagritesse saadeti.

Üks Krasnoborski taopataljonist põgeneja oli ka Eesti maailmuskuidas KRISTJAN PALLISALLI. Tedo arreteeriti 7.09. 1941. Tribunal otsustas Palusalu maha lasta, kuid NSV Liidumõõtuga Presiidiumi otsustas 27.09. 1941 muuta tribunali-

absuse ning saata Palusalele 10 aastaus paranduslike
täötl laagrisse ja ündele. Palusale saab kõi Saome
ündele, kus tal õnnestus üle minna suurlaste poolele
mõng ta jüudis magi tagasi koju, Eestisse.

Muuhuga õnupatsiooni taastamisega Eestis 1944. a.
tekkis ka K. Palusalel uus „disertoõnil“ mis arvates
miselt mõng nagu selgub alljärgnevast meenutusest,
mis ta vangina 1946. aastal Tallinnas Patrei
vanglas. Kohtunisest seal Kristjan Palusalega
meenutab Saaremaal sündinud ja damed mises,
endine pataljon „Narva“ väitleja Verner SUER,
kes olab praegu Lääne-kirumaal Kinni vallas
Kinni-Jaagupi alueikus: „Ühest kohtunisest
ministjan Palusalega.“ Meenutus näesellevale
kõrjale lisatud:

46603
Lääne-kirumaa
Kinni alevis
Põllu 6-9
Tel. 03257153

„Memento“ Nõopataljoulaste
Ühingu juhatuse esimes

August Kundoja

I lks N.S. meenutusad on saadud
Memento Patrapi Tejnertissele
NOV. 2011. a. *Offi* (Üm käsides
ü-pust. olts
olts (võrku))

LIHEST KOHTUMISEST KRISTJAN PALLISALUGA.

Pataljon „Narva“ taganemine algas 1944. a septembris kuni Kiviõrasost ja tulime jalgsi kuni Amblaani välja. Kuna seal läksid nook laiali, paljud langesid sõjavangu. Mine seal sõja vangi ei lange nud, siime vielast eraüded ja hukkamise vorm. Saaremaa poolt Saaremaa poole astuma. Pöödsinud kuni Kirbla ja kuna pimedused dokumentid, siis kuvkusi me ka kiinni. Mine sattusin Võõgorodi oblastisse endist paberivabrikut taastama. Kuna minet veregruppi määrati kaenla all ei olnud, siis loodi need eest pa sed, kellel seda määrki ei olnud, 1945. a sügisel Eestisse. Talve olimme Mustamäel ja Käisime konvoiga tööl. Kevadel 1946. a loodi meid Lasnamäele. Sääl olid brisaatiaa ~~sees~~ sees barakid ja tööl käisime ilma kom voita. Mandri poised käisid rogu aeg „hiippes“ kodus, sest toit oli silets. Augusti kuns ofustasime ühe Muha poisiiga va kodus kaia. Ta nimi oli Lembit Sugul. Olimme kodus kuu aega ja seis tulime tagasi. Täis tegu ei olnud midagi juhtunud, said 3 päeva kartsa. Meile Lembituga anti 10 päeva ja paari päeva pärast kutsuti unija juurde ja varsti viidi kohtie. Kohus oli Narva maantel Taliinuas. Söja tribunaal moodustis meile 5 aastat ja kohustust otse Pataisse, ühte kambrisse ei pandud. Mine sattusin kambriisse 5%. See oli minu number ja mehi oli sääl oma 50 inimest. Kambi seina sees oli sakene niss ja sääl magasid kaks ainukesest eestlast. Nad kutsusid mind oma juurde. Üks oli Fal-

linna poess autojuht. Feine mees oli Kristjan Palusalu. Toit oli kohtutavalt vähest. 600 g natišket leiba, supp mingi tusa lõiga ja n.u. "pudru" oli läppama läinud jahust, mis ennen oli hapsust lastud minna ja siis õra kueditud. Selle "pudru" maitse on nul pralgu eel suns. Palusalu seda töitu ei soovinud, sest talle töodi kogu alg parke. Kuna Palusalu oli ka alles moni päev tagasi sinna kambisse toodud, siis ta seal kambis veel parke ei olnud saanud. Kambis ei olnud ei varistid ega mingeloodi rüdeid, ainult see, mis sul omal ohi. Sama all, kus oli rok kem öhku ja paraski hais ei olnud nii hull, oli koha sisse võtnud "platnoide" punt.

Järgnende tennijad, ja "seadus" oli sarnane, et kes paki sei, pidi poolte äia andma kambi heaks. Pege liikult läks see "platnoide" kätte. Väloli oli kambis pikka laund ja mõned taburetid. Neljapäev oli paki päev. Ega se ne lasud paku ei saanudki, aga Palusalu sei paki. Ja oli põlvili oma koha peal ja pani oma asju pea alla. Kuna oli näha, et ta platnoidle midagi ei kasutse anda, siis saadeti pealt, saadik, kes ütles Palusalule, et kas ta kambi seadust ei tea. Palusalu ei tunud "saadikust" väljagi. See "saadik" oli kohua koren, ja ta läks tagasi ja ütles et paki saaja ei kasutse midagi anda. No siis saadeti üks tise tūp ja kordas sama kiusimust. Kuna Palusalu ei tunud ikka temast välja, siis lõi see, "saadik" Palusalule jalaga vastu kilge. Selle peale töösis Palusalle pikka mõõda

püsti ja lõip sellele jõumile mitte resikaga
vaid lahtise vāmbaga vastu lõuapsāra. Mies
tōusis öhku ja lensas paar meetrit läbi öku
unse alla paraski juude maha ja enan ta
ei töusud. Siis murdis Palusalu ühel tabu-
retil jalad allt ära. Andis ühe jala mille
ja tise autojuhiile ja kāskis kaitsta oma
selga. Hakkas seis see platnoide kamps ja
tiisi vene lasi ka Palusalut riendama. Ven-
del olid ka žaleti terad ja turavaks nühi tund
lusekad. Madin oli kõva, aga põhilise töö
tepi Palusalu ücisinda. Dopp oli nii segune,
et 4 platnoid võidi kandreaamiga kambrisest
välja. Kõvasti kõrki saanud tiglasi oli ekva
päris palju. Pahu oli majas. Palusalu tömbas
küridiga joone ja ütles venelastile, et kes
üle selle joone astub, selle ta lõob maha.
Fargnisele hõimukule oidi Palusalu sellist
kambris, õra ja nägitili et pandi kartsa.
Mis last edasi sai ja millal vabastati, seda
ma ei tea. Mina olin selles kambris ümbes
kuu aega ja siis võidi edasi lasnamäe täpi
veoglase. Lasnamäel olid eestlased eralde
kambris, toit oli pesut parem ja sahelin.
Ümbes paari nädala parast läks soif Vorgu-
ta pool. Sinna jäi ka minu sõbra Lembit
Sugul.

VERNER SOER
NOV. 2002. A.